

2. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Л. О. Байбекова

Використання засобів ІКТ для адаптації студентів молодших курсів до подальшого навчання

У статті подано визначення поняття «адаптаційний період» й «інформаційно-комунікаційні технології» (ІКТ), обґрунтовується доцільність використання засобів ІКТ на заняттях і під час самостійної роботи студентів молодших курсів. Розглядаються цілі та ефективність впровадження ІКТ під час навчально-виховного процесу в межах адаптаційного періоду.

Ключові слова: адаптаційний період, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), мотивація, навчально-виховний процес.

Актуальність проблеми адаптації студентів молодших курсів до навчання у ВНЗ обумовлена необхідністю їхнього повноцінного включення в навчальний процес, що забезпечить успішність подальшої навчально-пізнавальної і творчої діяльності.

Саме тому метою цього дослідження є обґрунтування доцільності застосування ІКТ під час адаптаційного періоду студентів молодших курсів як засобу формування мотивації до подальшого навчання.

Завдання цієї статті:

- 1) описати різноманітні аспекти процесу адаптації студентів молодших курсів до навчання;
- 2) надати характеристику особливостей адаптаційного періоду на молодших курсах під час навчання у ВНЗ;
- 3) проаналізувати ефективність використання засобів ІКТ під час занять та самостійної роботи.

Проблемі адаптації студентів до подальшого навчання присвячено праці С. О. Гура [1], Л. В. Зданевича [2], І. Ю. Зубкової [3], І. О. Погорілої [4], М. М. Ржецького [5] та багатьох інших вчених.

Відповідно до результатів аналізу праць вищезазначених авторів, можна стверджувати, що поняття «адаптаційний період» у педагогічному розумінні визначається як засвоєння змісту і способів діяльності у певній галузі. Проте таке визначення є недостатнім, оскільки воно не виявляє сутності адаптації і не охоплює динаміку процесу. Невирішеним питанням є дослідження доцільності застосування засобів ІКТ під час адаптаційного періоду студентів молодших курсів до подальшого навчання у ВНЗ.

Зданевич Л. В. визначає поняття «адаптаційний період» як «термін для визначення процесу пристосування суб'єкта до нового середовища, рівноваги між суб'єктом і середовищем, результату пристосування, мети,

що ставить перед собою суб'єкт» [2; 10]. На думку автора, складність вивчення проблеми адаптації зумовлена здебільшого відсутністю єдності в інтерпретації цього поняття.

Ржецький М. М. розуміє адаптаційний період як процес зміни структури якостей особистості – її практичної, інтелектуальної та емоційної сфери активності відповідно до особливостей педагогічного середовища; він вважає, що специфіка адаптаційного періоду полягає в його індивідуальному характері [5; 10-18].

Гура С. О. вважає, що «адаптаційний період є процесом включення особистості в певне середовище під час будь-якої діяльності, інтеграції з цим середовищем і самовизначення в ньому на основі найхарактерніших її особливостей. Основними компонентами адаптаційного періоду студентів до навчання у ВНЗ є: макросередовище (соціально-економічна система); мікросередовище (вищий навчальний заклад); елемент, який адаптується (студент); адаптивна ситуація (зміна основного виду діяльності студента та середовища спілкування); адаптивна потреба, усвідомлена студентом, що перетворює його на суб'єкт адаптації; умови адаптації; фактори адаптації; види адаптації; типи адаптації. Сукупність усіх компонентів складає зміст адаптаційного періоду, який орієнтовано на засвоєння нових способів навчальної діяльності, притаманних для ВНЗ, опанування нових соціальних ролей та формування повного й адекватного уявлення про майбутню професійну діяльність на підставі засвоєння спеціальних знань, умінь та навичок» [1; 7].

Період адаптації студентів до навчального процесу у вищому навчальному закладі – це специфічний процес, що вимагає мобілізації вольових якостей, які характеризують прагнення особистості до досягнення поставленої мети.

Ми розглядатимемо адаптаційний період як процес активного пристосування і вольової реалізації засвоєних норм та цінностей в умовах навчального процесу. За відсутності цих умов замість адаптації ми матимемо справу із зовнішнім пристосуванням, що призведе до конформної поведінки, псевдоадаптації.

Початковим етапом адаптаційного періоду загальноприйнято вважати початок занять у ВНЗ. Завершення процесу адаптації до подальшого навчання характеризує рівень включеності, на якому студент не залишається осторонь від спільних суперечок, вирішення колективних завдань.

Специфіка адаптації студентів молодших курсів визначається тим, що їхні життєві орієнтації та інтереси зосереджуються здебільшого на навчанні або є тісно з ним пов'язаними. Слід також зазначити, що адаптаційний період у студентів на різних курсах має певні особливості. На *першому курсі* вчорашній абітурієнт долучається до студентських форм колективного життя; поведінка студентів відрізняється високим

ступенем конформізму, у першокурсників ще відсутній диференційований підхід до своїх ролей. *Другий курс* характеризується найбільш напруженою навчальною діяльністю. Студенти отримують загальну підготовку, формуються їхні широкі культурні запити і потреби. Процес адаптації в цьому середовищі в основному завершено. Оскільки початок спеціалізації припадає на третій курс, то зміцнення інтересу до навчальної діяльності як відображення подальшого розвитку і поглиблення професійних інтересів студентів відбувається саме на цьому етапі. Часто необхідність у спеціалізації призводить до звуження інтересів особистості. Із цього часу форма становлення особистості у вищому навчальному закладі переважно визначається фактором спеціалізації.

Успішність процесу адаптації студентів до подальшого навчання залежить від швидкості його протікання (тобто від адаптації до студентського колективу, пристосування до організаційних умов вищого навчального закладу, адаптації до змісту студентської діяльності, а також від ставлення студентів до нових обов'язків) і мотивації.

На думку вчених, мотивація – це сукупність психічних явищ, що стають спонуканням до виконання тієї чи іншої дії, вчинку і визначають активність особистості та її спрямованість на досягнення запланованого результату.

Мотивація студентів відіграє важливу роль в організації навчально-виховного процесу під час адаптаційного періоду. Мотиваційними процесами навчання студентів можна й необхідно управляти: створити сприятливі умови, стимулювати студентів.

У цьому дослідженні інформаційно-комунікаційні технології навчання (ІКТ) визначаються нами як сукупність методів і технічних засобів реалізації інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів забезпечення ефективного процесу навчання; сукупність графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото- та іншої інформації в електронному вигляді на будь-якому електронному носії або в електронній комп'ютерній мережі. Під поняттям «засоби ІКТ» ми розуміємо електронні посібники та енциклопедії, мережу Інтернет, навчальні програми, презентації, слайди, буклети, відеофільми тощо.

Вважаємо, що застосування засобів ІКТ під час навчального процесу дозволяє збільшити обсяг навчального матеріалу, розширити коло розв'язуваних завдань, посилити їхню складність. Впровадження ІКТ позитивно впливає на формування навичок їхнього використання у фаховій діяльності та на якість засвоєння навчального матеріалу, дає змогу забезпечити студентів електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента. Відповідно до цього, запорукою успішного навчання у ВНЗ є правильна організація самостійної роботи

студентів з розширення та поглиблення своїх знань (ми пропонуємо оптимізувати цей процес за допомогою засобів ІКТ), оскільки навчальні заняття, зокрема лекції, мають лише настановчий, орієнтуючий характер.

Тенденція використання засобів ІКТ під час навчального процесу у вищому навчальному закладі посідає важливе місце в контексті інтеграції України до європейського освітнього середовища та інформатизації суспільства в цілому. Ми вважаємо, що саме застосування сучасних технологій стане потужним інструментом викладача під час організації практичних занять та позааудиторної роботи студентів, допоможе прискорити адаптаційний період.

Отже, можна дійти висновку, що проблема адаптації до навчання у ВНЗ належить до найактуальніших. Оскільки адаптаційний період студентів молодших курсів відіграє значну роль в організації навчально-виховного процесу в системі вищої освіти в цілому, ми пропонуємо інтенсифікувати цей період шляхом підвищення мотивації за допомогою застосування засобів ІКТ під час занять та самостійної роботи студентів.

Література

1. Гура С. О. Організаційно-педагогічні умови адаптації майбутніх інженерів-педагогів : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. О. Гура ; Харк. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Х., 2004. – 20 с.

2. Зданевич Л. В. Адаптація студентів педагогічних училищ до нових умов життєдіяльності : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Зданевич; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 22 с.

3. Зубкова І. Ю. Динаміка Я-образу вчителя-професіонала : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / І. Ю. Зубкова. – К., 2001. – 20 с.

4. Погоріла І. О. Особливості адаптації студентів-першокурсників до навчальної і професійної діяльності [Електронний ресурс] / І. О. Погоріла. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/npo/2008_1/articles/2008/08_01npoiroas.pdf

5. Ржецкий Н. Н. Лекции по педагогике : фундаментальные основы / Н. Н. Ржецкий. – К. : ЧП «ДАН», 2001. – 40 с.